

Hur går det för ungdomar som lämnar ett liv på gatan?

Runt om i världens städer finns miljontals barn och ungdomar som bor och arbetar på gatan. De är en av de mest utsatta grupperna i samhället, och förnekas de flesta mänskliga rättigheter. Livet på gatan är mycket utsatt och barnen blir i hög utsträckning utsatta för diskriminering och våld. De har också i mycket låg utsträckning tillgång till hälso- och sjukvård, skolgång och näringsriktig kost, och har liten möjlighet att bidra och delta i samhällslivet.

En hel del forskning har gjorts vad gäller hur livet på gatan är för dessa barn och också en del om varför de lämnade sina hem. Mycket lite är dock känt om hur det går för dem som lämnar gatan.

Ett projekt i Kageraregionen har arbetat med barn och ungdomar som arbetar och bor på gatorna i Bukoba stad. Projektet - Tumaini Children's Center - har sedan starten 2004 hjälpt över 700 barn och ungdomar att återintegreras i lokalsamhället. Det var därför viktigt att följa upp hur det gick för de barnen efteråt. Fick de ett bra liv? Klarade de sig i skolan? Mår de bra? Och vilka är hindren och möjligheterna för att klara av återintegrering på ett sådant sätt att man får en bra livskvalitet?

Vi som genomför forskningsprojektet är Jeanette Olsson, socionom och folkhälsovetare som just nu doktorerar på det här ämnet vid Socialt arbete vid Göteborgs Universitet. Handledare för avhandlingen är Staffan Höjer, professor i Socialt arbete vid Göteborgs universitet samt Maria Emmelin, professor i Global Hälsa vid Lunds universitet. Staffan Höjer har lång erfarenhet av forskning i Östafrika och Maria Emmelin har många års erfarenhet av forskning i Kagera-regionen, framför allt inom områdena hiv/aids. Doktor Lennarth Nyström från Umeå Universitet och Docent Gideon Kwesigabo vid Muhimbili University, båda med lång erfarenhet från forskning i Kagera-regionen, har också varit mycket viktiga i forskningsgruppen med sina bidrag angående design och analys.

Forskningsupplägg

Kageraregionen i nordvästra Tanzania gränsar till Uganda, Rwanda och Burundi. Regionen har cirka 2,5 miljoner invånare och Bukoba, som är regionens största stad, har cirka 130 000 invånare. Regionen fick tidigt en mycket hög andel människor med hiv/aids och då det på den tiden inte fanns bromsmediciner dog många inom några år med föräldralösa barn som följd. Detta var en bidragande orsak till att antalet barn som levde på gatan i Bukoba ökade.

Forskningsprojektet är uppdelat på tre studier, där både kvantitativa och kvalitativa metoder används för att kunna få en så bred och djup kunskap som möjligt om återintegreringsprocessen. All datainsamling är genomförd. Vi har gjort 13 fokusgruppsintervjuer, en tvärsnittsstudie med 214 barn och ungdomar som flyttat tillbaks till lokalsamhället och djupintervjuer med 18 ungdomar. Datan analyseras och sammanställs just nu, och en hel del preliminära resultat är klara.

Preliminära slutsatser

Resultaten visar att anledningen till att barnen lämnar sina hem ofta beror på ett flertal faktorer. Våldigt få av barnen bodde med båda sina föräldrar när de lämnade hemmet. Ofta var en eller båda föräldrarna avlidna och barnen bodde sedan antingen hos släktingar eller med en styvförälder. Ofta blev de där illa behandlade och fick inte gå i skolan. Till slut upplevde barnen att situationen var alltför svår för att utstå och fattade ett beslut att lämna hemmet. De sa ofta ingenting till någon annan vuxen. Hälften av dem var

under tretton år när de tog sig till Bukoba. De hoppades på ett bättre liv. Väl framme i Bukoba var livet på gatan var mycket svårt, har de beskrivit. Speciellt nätterna var fyllda av övergrepp av olika slag. De blev diskriminerade och illa behandlade av befolkningen. De kunde inte gå i skolan och hade inte tillgång till sjukvård. Tiden från att föräldrarna avled eller lämnade hemmet tills barnet lämnade hemmet var ofta flera år, och barnet gick inte i skolan då heller. Detta innebär att det finns många chanser för lokalsamhället att identifiera dessa barn i tid och kunna stötta upp barnen och familjerna så de inte behöver lämna sina hem.

Resultaten visar också mycket glädjande att det är möjligt för dessa barn och ungdomar att återvända till lokalsamhället och få ett bra liv. En del av barnen flyttar tillbaka till föräldrar, andra till släktingar eller de bor själva med vänner eller på internatskola. Andelen ungdomar som anser att de har låg livskvalitet har halverats jämfört med hur de skattade att livet var innan de lämnade sina hem första gången. Det är också hälften så många som blir slagna jämfört med innan de lämnade sina hem. Den stora majoriteten uppger också att de inte blir diskriminerade i samhället efter att de återvänt utan att de blir behandlade som andra ungdomar. Andelen som är utsatta för våld och andra övergrepp är jämförbar med andelen i samhället i stort. (Se studien Violence against Children in Tanzania www.unicef.org/media/files/VIOLENCE_AGAINST_CHILDREN_IN_TANZANIA_REPORT.pdf)

Det är dock en del som fortfarande inte har det bra och 6 av de 214 barn och ungdomar som intervjuades hade återvänt till gatan. Resultaten visar att det är viktigt att ha en bra uppföljning och stöd för barnen och ungdomarna när de återvänder. Barnen beskriver att det kan vara bra den första tiden hemma, men sedan kan problem uppstå igen. Då är det viktigt att barnen har någon att vända sig till. Skolan har också en viktig roll. En del barn beskrev att familjen inte hade råd med exempelvis anteckningsböcker och det gjorde att barnen inte fick fortsätta i skolan och då återvände de till gatan. Detta visar på vikten av stöd från skolan och att det finns möjligheter för de mest utsatta barnen i samhället att få de medel som behövs för att kunna gå i skolan.

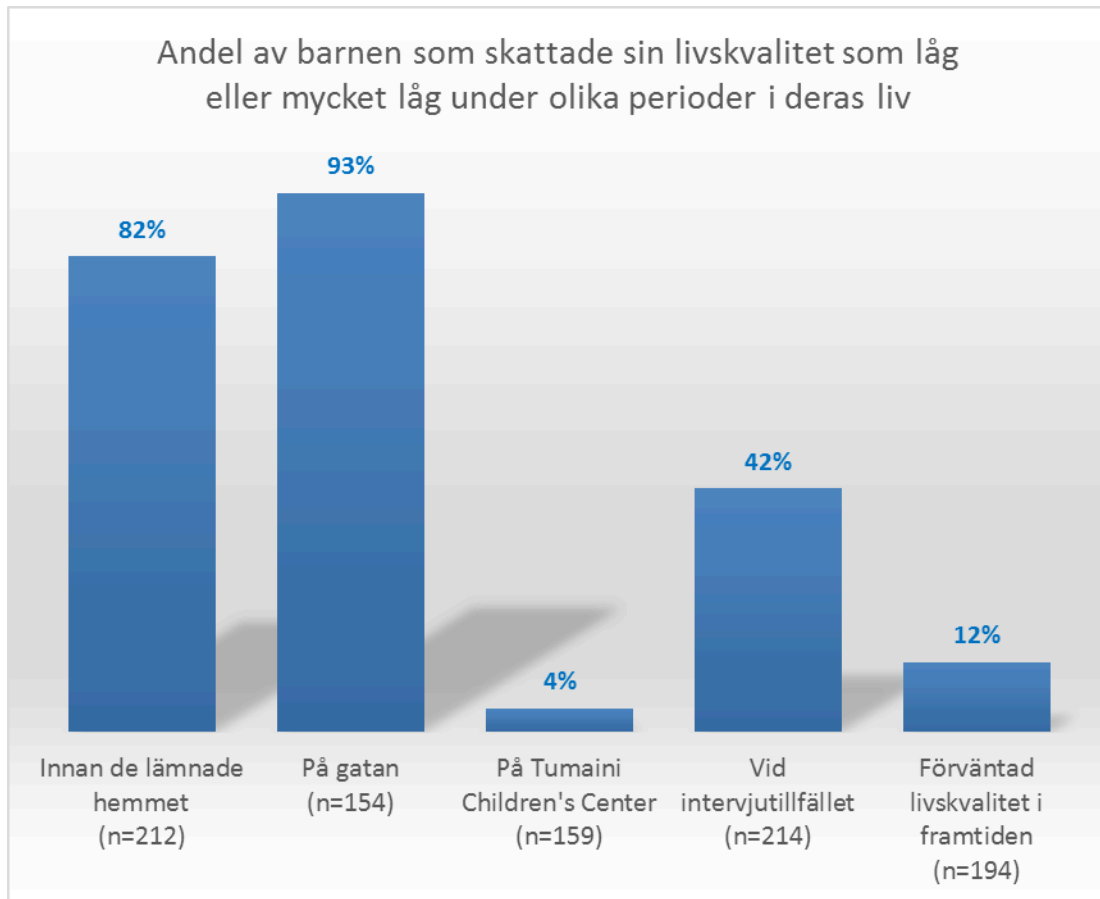
Text och foto Jeanette Olsson (*Fotona är av integritetsskäl tagna så att ansikten är svåra att urskilja.*)

Bildtext bild 1: Bilden ovan är från ett seminarium i ett av distrikten i Kageraregionen där Jeanette Olsson tillsammans med personal från projektet diskuterar forskningsresultaten tillsammans med lokala ledare, lärare, vårdgivare och ungdomar som tidigare bott på gatan. Det blev en mycket bra och givande diskussion om hur man kan förebygga att barn lämnar sina hem, hur man kan se till att stödja de barn som återvänder och hur man kan se till att barn går i skolan och inte arbetar.

Bildtext bild 2. Jeanette Olsson intervjuade ungdomar som tidigare bott på gatan. En av de unga männen som blev intervjuad var nu snickare och hade en liten snickerifirma som gör möbler, dörrar etc. Även i den lilla staden där han bor finns det barn som bor på gatan. Sex av dem har fått bli lärlingar hos honom och bor hemma hos honom och hans fru. För honom var det viktigt att få ge andra barn samma möjlighet som han hade fått.

En av

frågorna till de 214 barn och ungdomar som intervjuades var hur de skattade sin livskvalitet under olika perioder i deras liv; innan de lämnade hemmet, när de bodde på gatan, när de bodde på Tumaini Children's Center, vid intervjutillfället och hur de förväntar sig att deras livskvalitet kommer att bli i framtiden. I diagrammet ovan visas hur stor andel av dem som upplevde sin livskvalitet som låg eller mycket låg under de olika perioderna.